

S. PIJA BUDROVIĆ (1882. - 1965.), PRVA DOMINIKANKA KONGREGACIJE SV. ANĐELA ČUVARA IZ STAROGA GRADA

U članku se, temeljem arhivskih vrela, kritički opisuje život i djelovanje s. Pije Budrović (1882. - 1965.), prve članice Kongregacije sestara dominikanki sv. Anđela čuvara iz Staroga Grada. Pridruživši se 1905. novoutemeljenoj Kongregaciji, prve godine redovničkoga života provela je u Šibeniku i Korčuli. Skrbila je za siromašne starce u domovima u Trogiru, Korčuli i Zagrebu, nje govala zarazne bolesnike u Splitu te upravljala samostanom sv. Martina u Splitu i filijalom u lječilištu za malaričnu i kahektičnu djecu na Čiovu. Od 1930. do 1939. bila je prva upraviteljica Doma za služavke u Splitu, pokazavši na toj službi osobitu majčinsku skrb za djevojke koje su u Splitu tražile zaposlenje kao služavke i za one prema kojima su njihovi poslodavci nepravedno postupali. Od 1946. živjela je u rodnom gradu i godinama radila na utemeljenju filijale u Starom Gradu, što se 1959. i dogodilo. Od 1921. do 1931. sudjelovala je u upravljanju Kongregacijom kao savjetnica u njezinu Vrhovnom vijeću.

Ključne riječi: Pija Budrović; dominikanke; Dom za služavke u Splitu; Kongregacije sestara dominikanki sv. Anđela čuvara ; Stari Grad

Uvod

Od 15. stoljeća u Starom Gradu su prisutni dominikanci, a od 16. stoljeća postojala je u gradu i zajednica dominikanskih samostanskih trećoredica, koja se kasnije ugasila. Već te činjenice ukazuju na stoljetne neraskidive veze dominikanskoga reda i Staroga Grada na Hvaru. Te su veze osnažili i produbili brojni starigradski dominikanci i dominikanke. Samo u 20. stoljeću bilo je trinaest dominikanaca iz tog mjesta, a u istom stoljeću Kongregaciji sestara dominikanki sv. Anđela čuvara priključilo se devet starigradskih djevojaka. Prva od njih bila je

s. Pija Budrović. Kongregaciji se, kako ćemo vidjeti, pridružila samo šest dana nakon njezina utemeljenja i potom je djelovala u nekoliko samostana i filijala. Bila je među sestrama koje su, prihvaćajući u duhu posluha službe i premještaje, gradile novoutemeljenu Kongregaciju. Poslije Drugoga svjetskoga rata došla je u rodno mjesto i godinama radila na utemeljenju filijale u Starom Gradu, što se 1959. i dogodilo. Uzornim redovničkim životom, požrtvovnim služenjem potrebnima i snažnim svjedočenjem vjere zaslužila je da joj posvetimo ovaj kritički rad, nastao prvenstveno temeljem arhivskih vrela.

U obiteljskom domu

S. Pija Budrović, krsnim imenom Lukrecija (Lukra), rođena je 5. kolovoza 1882. u Starom Gradu na Hvaru. Bila je prvo dijete Šimuna i Margarite rođ. Dulčić.¹ Osim nje, roditelji su imali još dva sina i pet kćeri. Najmlađi je bio sin Jakov, rođen 7. veljače 1901. Godine 1918. postao je dominikanac s redovničkim imenom Dominik, a 1925. je zaređen za svećenika. Studirao je u Dubrovniku i Rimu, gdje je 1928. postignuo doktorat iz teologije. Potom je u nekoliko dominikanskih samostana u Hrvatskoj djelovao kao starješina, odgojitelj redovničkoga pomlatka, profesor na provincijskom studiju, duhovnik, ispovjednik i provincijal od 1959. do 1963. godine. Teolog tomističkoga nadahnuća, ostavio je za sobom više članaka i nekoliko samostalnih djela, ponajviše s područja duhovnoga bogoslovlja. Preminuo je u Splitu 13. svibnja 1979.²

Zahvaljujući autobiografskim zapisima o Dominika Budrovića zna se nekoliko detalja o obiteljskom ozračju u kojemu je odrasla s. Pija. Otac joj je bio težak i ribar te je putovao *diljem Dalmacije da skupi „striš“ (kamenac koji se s vremenom napravi u bačvama vina)* te ga je potom prodavao kao sirovinu za dobivanje vinske kiseline. U skromnoj obitelji svaku se večer zajednički molila krunica, a bar netko iz obitelji svakodnevno je odlazio i na molitvu krunice u mjesnu dominikansku crkvu.³ Lukrecija je 1895. u rodnom mjestu završila pučku školu i 1904. tečaj ručnoga rada.⁴

¹ Usp. Arhiv samostana Gospe od Ružarija u Šibeniku (dalje: AGRŠ), razni spisi, krsni list Lukrecije Budrović, Stari Grad, 9. VI. 1905.

² Više o. D. Budroviću vidi u: Ivan Armanda, *Istaknuti hrvatski dominikanci II*, Dubrovnik, 2016., 15-48.

³ Usp. Arhiv Hrvatske dominikanske provincije u Zagrebu, *Fond Dominik Budrović*, kutija 1, svezak I, Dominik Budrović, *Curriculum vitae*, rukopis.

⁴ Usp. Arhiv Kongregacije sv. Anđela čuvara u Korčuli (dalje: AKSAČ), Zbirka osobnika časnih sestara dominikanki (dalje: ZOČSD), osobnik s. Pije Budrović.

Prve novakinje Kongregacije sv. Anđela čuvara

Od početka 16. stoljeća uz crkvicu sv. Vinka u Starom Gradu postojala je zajednica pobožnih žena, tzv. picokara. No, napavši u kolovozu 1571. otok Hvar, Turci su ih većinu uhvatili te zlostavljali, ubili i njihova tjelesa razbacali oko samostana. Nekoliko preživjelih sestara obnovilo je zajednicu, koja se s vremenom priključila Trećemu dominikanskom redu. Premda se zajednica s vremenom ugasila, u gradu nije iščeznula uspomena na mučene redovnice.⁵ Prema pisanju s. Ksaverije Oreb, Lukrecija Budrović čitala je o tim mučenicama te je, oduševljena njihovim primjerom, na početku 20. stoljeća odlučila postati dominikanka.⁶ Tu svoju želju uskoro je i ostvarila.

Početak 20. stoljeća u hrvatskim su krajevima dočekale svega tri zajednice dominikanskih samostanskih trećoredica, međusobno neovisne i nepovezane. Jedna se nalazila na brdu sv. Mihajla kraj Stona, jedna u Splitu i jedna u Šibeniku. Potonje dvije zajednice reformirao je dominikanski provincijal o. Anđeo Marija Miškov te je utemeljio za njih Kongregaciju sestara dominikanki sv. Anđela čuvara sa sjedištem u Korčuli, gdje je nekoliko godina prije toga doveo sestre iz Šibenika. Kongregacija je utemeljena 16. svibnja 1905. u Šibeniku, a Lukrecija Budrović stupila je u šibenski samostan samo šest dana nakon tog događaja, 22. svibnja 1905.⁷ Tako je postala prva članica novoutemeljene Kongregacije iz Hvarske biskupije, koja će nakon nje Kongregaciji dati još mnogo zvanja.⁸ Ubrzo je Miškov odredio da dođe u novi samostan u Korčuli, gdje je 8. prosinca 1905. obukla redovničko odijelo i dobila ime s. Pija. Tog su dana redovnička odijela obukle i sestre Anđela Milinković, Marija Dominika Fazinić i Imelda Sladović.⁹ Bio je to početak prvoga novicijata u novoutemeljenoj Kongregaciji sv. Anđela čuvara, no s. Pija vrijeme kušnje nije provela u Korčuli, nego u Šibeniku. Naime, prema odredbi o. Miškova, ubrzo se vratila u šibenski samostan i tu joj je 11. veljače 1906. službeno počelo vrijeme kušnje. Tog dana u Šibeniku su redovničko odijelo obukle sestre Cecilija Lučić i Danica Čurko, a učiteljica im je bila samostanska

⁵ Usp. Ivan Armanda, Zazidana Lukrica s Brača i fenomen isposnica u Dalmaciji kroz prošlost, *Crkva sv. Nikole u Starom Gradu. Povijest, vjera, kultura*, ur. Vinko Tarbušković, Stari Grad, 2016., 88-90.

⁶ Usp. AKSAČ, *Kronika kuće u Staromgradu*(!), početak kronike bez datuma i paginacije (zapis s. Ksaverije Oreb).

⁷ Usp. ZOČSD, osobnik s. Pije Budrović.

⁸ Napomenuti nam je da je Marija Plenković iz Svete Nedjelje na Hvaru postala kandidatice prije utemeljenja Kongregacije, ali ipak nije postala redovnica jer je otpuštena u studenom 1905. AKSAČ, Anđeo Marija Miškov, *Dalmatinska Kongregacija Svetih Anđela Čuvara Sestara dominikanka utemeljena godine 1904-5.*, rukopis, Korčula, s. a., 34.

⁹ Usp. AKSAČ, Miškov, *Dalmatinska Kongregacija*, 30; Očevdac, *Oblačenje novih dumana, Gospina krunica*, 1./1906, 27-28.

priora s. Vica Bralić. Na njezine je ruke s. Pija 11. veljače 1907. položila prve redovničke zavjete. Doživotne zavjete položila je 11. veljače 1912. u Korčuli.¹⁰

Prve službe i premještaji

Nakon polaganja prvih zavjeta s. Pija je ostala u šibenskom samostanu. No, u tom su samostanu na početku 20. stoljeća vladali loši zdravstveni uvjeti. Priora s. Hozana Peran upozorila je 30. ožujka 1908. o. Miškova da *svake godine neumoljiva smrt pokosi koju mladu sestru*. U nastavku mu piše da i one sestre koje dođu u Šibenik zdrave ubrzo obole pa ih se mora slati negdje na oporavak, redovito k rodbini. Jedna sestra je nedavno otputovala k roditeljima na oporavak, a to bi trebalo omogućiti još nekima, uključujući s. Piju, jer je i njezino zdravlje jako narušeno. O. Miškov je dopustio da s. Pija ode kod rodbine na oporavak, no u arhivskim vrelima nema potvrde da se to i dogodilo¹¹ pa pretpostavljamo da joj se zdravlje ubrzo poboljšalo.

Premda joj se fizičko zdravlje popravilo, s. Pija je na Badnjak 1909. pisala o. Miškovu da je malaksala duhom te bi joj koristila promjena sredine. Zamolila ga je da ju premjesti iz Šibenika, pri čemu nije izražavala želje glede novoga mjesta boravka i službe. Bilo joj je važno samo da promijeni sredinu, jer je smatrala da bi se time njezin *duh malo okriepio i obnovio*.¹² No, Miškov ipak nije odmah udovoljio njezinoj molbi pa se u Šibeniku zadržala još desetak mjeseci.

Trudeći se proširiti djelatnost Kongregacije, njezin je utemeljitelj upregao sve snage kako bi dominikanke preuzele Zaklonište siromaha sv. Lazara u Trogiru za skrb o siromašnim starcima. Pošto mu je to pošlo za rukom, časna majka Imelda Jurić poslala je 20. listopada 1910. prve sestre u Trogir. Među njima je bila i s. Pija, kojoj se tim premještajem ostvarila želja za odlaskom iz Šibenika. To je bila prva filijala otvorena nakon utemeljenja Kongregacije, a u njoj su dominikanke brinule za siromašne starice i starce.¹³ No, s. Pija se zadržala u Trogiru manje od godine, jer se već 6. rujna 1911. vratila u Šibenik.¹⁴

¹⁰ Usp. AGRŠ, *Knjiga Oblačenja i Zavjetovanja Sestara Kongregacije SS. Angjela Čuvara III Reda Sv. O. Dominika u Dalmaciji Samostana u Šibeniku*, dne 11. II. 1906. i 11. II. 1907.; AKSAČ, Miškov, *Dalmatinska Kongregacija*, 41-42; KGRŠ 1, str. 12-13; ZOČSD, osobnik s. Pije Budrović.

¹¹ Usp. AKSAČ, *Spisi Vrhovne uprave* (dalje: SVU), br. 15/1908., S. Hozana Peran o. Anđelu Mariji Miškovu, Šibenik, 30. III. 1908. Miškovljev odgovor s. H. Peran nije sačuvan, ali je sačuvana njegova bilješka "affirmative" na njezinu dopisu, što znači da je uvažio molbu za slanje sestara na oporavak kod rodbine.

¹² Usp. SVU, bez br. 1909., S. Pija Budrović o. Anđelu Mariji Miškovu, Šibenik, 24. XII. 1909.

¹³ Usp. AKSAČ, Miškov, *Dalmatinska Kongregacija*, 69; KGRŠ 1, dne 15. X. 1910.; Jure Krišto, *Stoljeće služenja Bogu, Redu i narodu. Kongregacija sestara dominikanki Sv. anđela čuvara, Korčula – Zagreb, 2005.*, 65-66.

¹⁴ Usp. AKSAČ, *Zapisnik sjednica Vrhovnoga vijeća 1905.-1970.* (dalje: ZSVV), dne 6. IX. 1911.

Samostan sv. Martina u zidinama Dioklecijanove palače u Splitu, uz samostan Gospe od Ružarija u Šibeniku, jedan je od dva nosiva stupa na kojima je utemeljena Kongregacija sv. Anđela čuvara. Tim samostanom je od 1911. upravljala s. Vica Bralić koja je s. Piji bila učiteljica u doba njezina novicijata i ujedno priora. Nakon što joj je istekao mandat, Vrhovno vijeće je 16. rujna 1914. novom priorom u Splitu imenovalo s. Piju.¹⁵ Potrebno je napomenuti kako se s. Pija u to doba već neko vrijeme nalazila u splitskom samostanu,¹⁶ ali u arhivskim vrelima nismo pronašli datum njezina dolaska u samostan sv. Martina. Nažalost, u arhivskim vrelima nema podataka ni o razdoblju njezina upravljanja splitskim samostanom, pa ne preostaje drugo nego pozvati se na riječi što ih je o. Miškov, pošto je u svojstvu biskupskoga vikara za sestre obavio kanonsku vizitaciju samostana, 9. veljače 1915. zapisao u samostansku kroniku: *Danas sam sa podpunim zadovoljstvom obavio kan[onski]. pohod.*¹⁷

Iz kratkog Miškovljeva zapisa može se zaključiti da je u splitskom samostanu vladalo zdravo obiteljsko ozračje i da je s. Pija službu priore obavljala na dobro zajednice. Stoga o. Miškov i piše da je potpuno zadovoljan stanjem u samostanu. S. Pija se očito dobro snašla na službi priore, jer joj inače Vrhovno vijeće Kongregacije ne bi u rujnu 1917. povjerilo drugi drugi mandat. No, ona se zahvalila na ponovnom imenovanju,¹⁸ a u Splitu je ostala do premještaja u Korčulu 30. studenoga 1919. godine. Tu je imenovana drugom savjetnicom priore samostana sv. Anđela čuvara i starješicom filijale u Zakloništu siromaha.¹⁹ U toj ustanovi je, kao i ranije u Trogiru, sa sestrama brinula za siromašne starice i starce. Poslije dvije godine, na Vrhovnom zboru Kongregacije u listopadu 1921. izabrana je za četvrtu savjetnicu u Vrhovnom vijeću Kongregacije. Ta joj je služba ponovo povjerena na Vrhovnome zboru u siječnju 1925., pa ju je vršila do kolovoza 1931.²⁰ U međuvremenu se razboljela i 1922. se liječila u dubrovačkoj bolnici.²¹

¹⁵ Usp. SVU, br. 8/1914., S. Imelda Jurić s. Piji Budrović, Korčula, 16. IX. 1914.

¹⁶ Usp. *Schematismus fratrum ac sororum Provinciae Dalmatiae Sacri Ordinis Praedicatorum A. D. 1914.*, Ragusii, 1914., 31.

¹⁷ Arhiv samostana sv. Martina u Splitu, *Ospizio e Chiesetta di S. Martino in Spalato 1900.*, str. 26.

¹⁸ Usp. AKSAČ, Protokol spisa Vrhovne uprave, br. 15/1917. od 13. IX. 1917.

¹⁹ Usp. ZSVV, dne 30. XI. 1919.

²⁰ Usp. AKSAČ, Kutija *Vrhovni zborovi Kongregacije*, Fascikl *Vrhovni zbor 1921.*, Akta II. *Vrhovnog Zbora*, Korčula, 4. X. 1921.; Fascikla *Vrhovni zbor 1925.*, Akta III. *izvanrednog Vrhovnog Zbora Kongregacije sv. Anđela Čuvara u Korčuli - držana 3-5. I. 1925. zbog smrti Vrh. Nastojnice S. Imelde Jurić, a dopustom biskupskog delegata.*

²¹ Usp. SVU, br. 4/1922., S. Imelda Jurić Zdravstvenom odsjeku u Splitu, Korčula, 2. VIII. 1922.

Službe na Čiovu te u Korčuli, Splitu i Zagrebu

Trogirski Institut za proučavanje i suzbijanje malarije, koji je 1922. utemeljio dr. Andrija Sfarčić, otvorio je više podružnica, među njima i lječilište za malaričnu i kahektičnu²² djecu u napuštenom dominikanskom samostanu sv. Križa na Čiovu. Sfarčić je 1. lipnja 1926. zamolio Vrhovnu upravu Kongregacije da pošalje dvije sestre za brigu o djeci u toj ustanovi.²³ Dominikanke su prihvatile ponudu pa su 10. srpnja 1926. prve sestre došle na Čiovo.²⁴ Kako nova filijala nije odmah bila službeno utemeljena, prvom starješicom je tek 6. siječnja 1927. imenovana s. Pija Budrović. Premda se to ne vidi iz arhivskih vrela, držimo da je s. Pija bila jedna od dvije prve dominikanke na Čiovu, tj. da se zajednici nije pridružila nakon imenovanja starješicom, nego je od početka bila njezina članica.²⁵

Od 1926. do 1930. kroz čiovske lječilište prošlo je više od 700 bolesne i neuhranjene djece. Za sve njih brinule su sestre dominikanke na čelu sa svojom starješicom s. Pijom. Za njezina upravljanja filijalom buknuo je 1928. požar u samostanu sv. Križa. Progutao je dva krila samostana, ali nitko od djece nije bio ozlijeđen zahvaljujući požrtvornosti sestara dominikanki i dr. Andrije Sfarčića.²⁶

Kao prva starješica čiovske filijale, s. Pija postavila ju je na noge i organizirala u njoj redovnički život.²⁷ Nešto više od tri godine poslije dolaska na Čiovo, 1. studenoga 1929. premještena je u bolnicu za zarazne bolesnike u Splitu (tzv. Osamica), a potom je od 26. srpnja 1930. njegovala siromašne starce u Domu milosrđa u Zagrebu.²⁸

Dobra majka štićenica splitskoga Doma za služavke

Smatra se da je 1930. u Splitu radilo oko 1500 kućnih pomoćnica, u to doba zvanih služavkama. Uglavnom su dolazile iz dalmatinskih sela, a problemi s kojima su se suočavali po dolasku u Split bili su višestruki. Kako bi im se pomoglo, neke Splitske su potkraj dvadesetih godina prošloga stoljeća formirale odbor koji je uredio provizorni dom s pet kreveta i uredom za zapošljavanje služavki. Brigu za taj dom

²² Kahektičan znači oronuo, slab ili ispijen od bolesti.

²³ Usp. Ivan Armanda, Povijest filijale sestara dominikanki na Čiovu (1926.-1953.), *Kulturna baština*, 39./2013, 139-141.

²⁴ Usp. AKSAČ, *Kronika Kongregacije svetih anđela čuvara: 1922. - 1942.*, dne 10. VII. 1926.

²⁵ Usp. ZSVV, dne 6. I. 1927.

²⁶ Usp. Armanda, Povijest filijale sestara dominikanki na Čiovu, 141-142.

²⁷ Usp. ZSVV, dne 27. XII. 1930.

²⁸ Usp. AKSAČ, Protokol spisa Vrhovne uprave, br. 26 od 26. VII. 1930.; ZOČSD, osobnik s. Pije Budrović. Više o filijali sestara dominikanki u zagrebačkom Domu milosrđa vidi u: Ivan Armanda, 85. obljetnica dolaska sestara dominikanki u Zagreb, *Ave Maria*, 3./2014, 99-106.

i za zapošljavanje služavki vodile su Splicićanke koje su pokrenule inicijativu. No, pokazalo se da taj dom ne može udovoljiti potrebama zbog kojih je osnovan. Stoga je odlučeno da se povećaju i poboljšaju njegovi smještajni kapaciteti te da se u domu nezaposlenim služavkama omogućuje obroci hrane, osnovna izobrazba onima koje je nemaju i stručno usavršavanje svim služavkama.²⁹

Gotovo dvije godine prošle su od inicijative do uređenja i otvaranja Doma za služavke u Rimskoj ulici br. 3. Prije otvaranja uprava Doma obratila se časnoj majci Anđeli Milinković s molbom da dominikanke preuzmu upravljanje Domom, tj. da nadziru služavke koje će ondje boraviti i pomognu im pronaći zaposlenje te da vode administrativne poslove u ustanovi. Vrhovno vijeće Kongregacije je 6. ožujka 1932. prihvatilo ponudu i službu upraviteljice Doma za služavke povjerilo s. Piji Budrović.³⁰ Poslije desetak dana, 17. ožujka kanonik Herkulan Luger blagoslovio je Dom i održao *lijep pobudan govor, u kome je iznio potrebu i zadaću ove socijalne ustanove te povjerio Dom časnoj Sestri Piji Budrović i zaželio najljepši uspjeh.*³¹ Utemeljenje i rad ove ustanove podupirao je i splitski biskup Kvirin Klement Bonefačić, koji u jednom dopisu iz siječnja 1934. kaže da u Domu za služavke *moгу prenoćiti i druge djevojke, kao i žene uopće koje dolaze u grad radi posla, a nemajući znanaca žele da budu u sigurnoj kući i zakloništu.*³²

Nekoliko mjeseci nakon otvaranja novoga Doma za služavke, 3. kolovoza 1932. *Novo doba* pohvalno piše: *Kad je nedavno otvoren Dom za služavke u Rimskoj ulici br. 3, istaknuto je, da će ovaj Dom služiti ne samo za namještanje djevojaka i za njihovo privremeno sklonište, već što je još važnije, da će one kada dodju sa sela ili u slučaju nezaposlenosti biti tu sačuvane od zla društva, uticaja ulice, da će tu naći duševnu i tjelesnu utjehu, a osim toga imati će priliku, da se nauče redu i čistoći i svemu onome, što je vrlo potrebno znati kućnoj posluži. U punom smislu, djevojkama je ovaj skromni Dom zamijenio donekle kućno roditeljsko ognjište, jer isto vode sa najvećom ljubavlju čč. Ss. Dominikanke, te sa djevojkama postupaju upravo brižno.*³³

Povod za citirani novinski napis bilo je vjenčanje šticićenice Doma, nezaposlene služavke Anđe Ljubičić, s Matom Czeklom. Dominikanke, poglavito s. Pija,

²⁹ Usp. m., Akcija za izgradnju Doma za služavke, U: *Novo doba*, 108./1930, 3.

³⁰ Usp. AKSAČ, Fascikl *Dom služavki u Splitu*, S. Pija Budrović vrhovnoj skrbnici Kongregacije, Split, 24. VI. 1933.; AKSAČ, Fascikl *Dom služavki u Splitu*, S. Pija Budrović vrhovnoj skrbnici Kongregacije, Split, 22. XII. 1933.; ZSVV, dne 6. III. 1932.

³¹ Proširenje jedne socijalne ustanove, *Novo doba*, 65./1932, 6.

³² Kvirin Klement Bonefačić, Preporučuje se "Društvo za zaštitu djevojaka" u Splitu, *List Biskupije splitsko-makarske*, 1./1934, 3.

³³ Vjenčanje u Domu za služavke, *Novo doba*, 179./1932, 6.

pomogle su mladom paru organizirati vjenčanje i priredile su im skromnu zakušku u Domu.³⁴ Premda novinski napis ne spominje imenom s. Piju nego zbirno sestre dominikanke, ipak je mislio prvenstveno na nju jer je ispočetka sama djelovala u Domu.

O majčinskoj skrbi s. Pije za djevojke u Domu svjedoče dva napisa u novini Jadranski dnevnik. Prvi, objavljen 1. lipnja 1935., kaže da je ona djevojkama prava majka³⁵, a drugi napis, osvrćući se opširnije na probleme Doma, osobito na njegove skućene prostore, pozitivnu ulogu s. Pije opisuje sljedećim riječima: Jučer smo sasvim slučajno nabasali na ovaj dom, koji je povjeren časnoj sestri Dominikanki Piji. U tom domu sada se nalazi 16 djevojaka dok u njemu ima samo 12 kreveta. One djevojke koje nemaju kreveta spavaju na daskama ili na posuđenim madracima po podu uredovne sobe. U ovom domu, skoro mjesec dana, nalazila je utočište i jedna bolesna djevojka, koja nije mogla biti primljena u bolnicu, jer su i u bolnici svi kreveti zauzeti. „Dom za djevojke“ (tj. služavke op. a.) u Rimskoj ulici pružio je do sada hiljadama nezaposlenih služavka utočište. U svojoj nezaposlenosti one bi, kada ne bi bilo ovog doma i moralno i materijalno propadale. Pažnja koju im u domu časna sestra Pija ukazuje više je nego roditeljska, a naročito njeni utješljivi savjeti vrlo povoljno djeluju na mlade djevojke, koje su uslijed besposlice i onako svemu najgorem izložene.³⁶

Značaj Doma za služavke i s. Pije kao njegove upraviteljice osjetile su brojne djevojke koje su tražile posao u Splitu, ali i one prema kojima su njihovi poslodavci neljudski postupali. O jednom takvom slučaju izvijestio je u travnju 1934. *Jadranski dnevnik*. Naime, služavku Anđelku Kesić njezina je gazdarica bez objašnjenja i plaće izbacila s posla, istukla i zadržala njezine osobne stvari. Zlostavljana i obespravljena služavka, zapravo trinaestogodišnja djevojčica, utočište je našla kod s. Pije, u Domu za služavke.³⁷

Među brojnim djevojkama kojima su dominikanke pronašle zaposlenje bila je i šesnaestogodišnja pravoslavka Marija Kljaić. Došla je 1933. iz Perne kraj Topuskoga u Split tražeći zaposlenje kako bi pomogla svojoj obitelji. Dominikanke su je zaposlile kod obitelji kod koje je čuvala djecu, no u njoj se ubrzo rodilo duhovno zvanje i želja da postane dominikanka. O tom je sama zapisala: *Mislim da je presudan trenutak za moj budući život bio susret sa sestrama dominikankama. Ništa nisam znala ranije o njima. Ne znam ni sama što mi se kod njih tako svidje-*

³⁴ Usp. Isto, 6.

³⁵ Akcija za “Dom djevojke” u Splitu, *Jadranski dnevnik*, 128./1935, 5.

³⁶ “Dom za djevojke” u Splitu, *Jadranski dnevnik*, 126./1936, 5.

³⁷ Usp. Neprilike maloljetne služavke, *Jadranski dnevnik*, 24./1934, 5.

lo, ali osjetila sam neku skrivenu želju da i ja postanem kao one, da i ja postanem časna sestra. Tu misao sam povjerila časnoj sestri Piji Budrović, dominikanki. Ona nije puno sa mnom raspravljala, nije me ništa ispitala, samo mi je dala adresu sestara dominikanki u Korčuli, neka ih zamolim da me prime.³⁸

Marija Kljaić obratila se Vrhovnoj upravi Kongregacije u Korčuli te je ubrzo, nakon što je s blagoslovom svojih roditelja prešla u Katoličku Crkvu, primljena u samostan. U novicijat je stupila 8. svibnja 1938. i tom je prigodom dobila redovničko ime s. Hozana. Potom je djelovala u nekoliko filijala i samostana u Hrvatskoj i Kanadi, a posljednje mjesece života provela je u Zagrebu i tu preminula u prosincu 2008.³⁹

U Domu za služavke moglo je boraviti petnaestak djevojaka, a u njegovim skućenim prostorima planiralo se nastaviti s osnovnom i stručnom izobrazbom služavki.⁴⁰ Ispočetka je s. Pija sama djelovala u Domu, a potom su u ustanovi uglavnom djelovale po dvije sestre.⁴¹ Brigu o Domu vodilo je od 1934. Društvo za zaštitu djevojaka.⁴² Ono je bilo jako zadovoljno radom s. Pije pa je u kolovozu 1938. negodovalo na vijest o njezinu premještanju na Čiovo. Zamolilo je vrhovnu poglavaricu Kongregacije da odgodi premještanje, barem dok se netko drugi ne uputi u vođenje Doma za služavke. Vrhovno vijeće je uvažilo molbu i opozvalo premještanje s. Pije,⁴³ pa je ostala u Domu do premještanja na položaj starješice sestričke filijale u trogirskom Zakloništu siromaha 8. rujna 1939.⁴⁴ Tu se ponovo posvetila brizi za siromašne starice i starce, ali se zbog nedostatka arhivskih vrela ne zna dokad je ostala u Trogiru, premda se tamo nalazila barem do početka 1942.⁴⁵ S obzirom da podatak o imenovanju sljedeće trogirске starješice nalazimo tek pod datumom 28. kolovoza 1945., vjerojatno je s. Pija sve dotad bila starješica u toj filijali, tim više što je Vrhovno vijeće istog dana s. Piji odlučilo povjeriti službu priore u Šibeniku.⁴⁶

³⁸ Hozana Kljaić, Autobiografija s. Hozane Kljaić, *Ave Maria*, 1./2009, 69.

³⁹ Usp. Kljaić, Autobiografija, 69-70; Slavka Sente, Kratki osvrt na životni put s. Hozane Kljaić, *Ave Maria*, 1./2009, 65.

⁴⁰ Usp. Proširenje jedne socijalne ustanove, 6.

⁴¹ Usp. AKSAČ, Fascikl *Dom služavki u Splitu*: S. Pija Budrović vrhovnoj skrbnici Kongregacije, Split, 24. VI. 1933.; S. Pija Budrović vrhovnoj skrbnici Kongregacije, Split, 22. XII. 1933.

⁴² Usp. Udruženje za zaštitu djevojaka, *Jadranski dnevnik*, 67./1935, 4.

⁴³ Usp. ZSVV, dne 30. VIII. i 10. X. 1938.

⁴⁴ Usp. ZSVV, dne 30. IX. 1939.

⁴⁵ Usp. Status personalis et localis dioecesis Spalatensis et Makarskensis olim Salonitanae die 31. decembris 1941 Ecclesiam Catholicam Gubernante Pio Papa XII., *List Biskupije splitsko makarske*, 4.-12./1941, 67.

⁴⁶ Usp. ZSVV, dne 28. VIII. 1945.

Traženje rješenja u rodnom gradu

Spomenuli smo da je Vrhovno vijeće potkraj kolovoza 1945. odlučilo imenovati s. Piju priorom u Šibeniku. No, od toga se odustalo zbog njezina lošega zdravlja.⁴⁷ Umjesto u Šibenik, s. Pija je na početku 1946. otišla u rodni Stari Grad i nastanila se u roditeljskom domu.⁴⁸ Dominikanke su u tom otočkom gradu sljedeće godine otvorile filijalu, ali su iste godine došle i na službu u samostan starogradskih dominikanaca.⁴⁹ S. Pija ostala je s nekoliko sestara u njihovoj filijali, no 1951. ta je filijala zatvorena. S. Pija, već u sedamdesetoj godini, nije se mogla pridružiti sestrama u samostanu braće dominikanaca, ali nije željela ni napustiti rodno mjesto. Osim toga, bojala se da ću u ono teško i zbog komunističkih represija redovnicama neprijateljsko doba ostati bez krova nad glavom, pa je preko časne majke Česlave Andreis potkraj veljače 1951. zamolila hvarskoga biskupa Miho Pušića da joj dopusti stanovati u rodnoj kući, izvan redovničke obitelji. Biskup je 8. ožujka udovoljio molbi.⁵⁰

Prema pisanju s. Ksaverije Oreb, Vrhovno vijeće Kongregacije ipak je ubrzo poslalo još jednu sestru da stanuje sa s. Pijom te su potom obje 18. rujna 1954. preselile u neku kuću blizu crkvice sv. Roka. Uređivale su tu crkvicu, bavile se ručnim radom i odlazile dvoriti bolesnike i starce po kućama. Upravo je potonji apostolat odredio njihovu budućnost u Starom Gradu. Naime, 1957. počele su dvoriti Miru Franetović (Lešandrin). Ispočetka su prema potrebi odlazile kod nje, a potom su počele ostajati u njezinoj kući cijeli dan i noć. Ubrzo je starica pokazala spremnost ostaviti im svoju kuću u zamjenu za doživotno uzdržavanje, ali to nije bilo lako realizirati jer je s. Pija u međuvremenu opet ostala sama.⁵¹ U ožujku 1958. s. Pija je pisala članicama Vrhovnoga vijeća Kongregacije kako nikad neće prežaliti što su dominikanke napustile svoju filijalu u Starom Gradu, misleći pritom nedvojbeno na činjenicu da je opet ostala sama. Smatrala je da su mogle ostati s njom jer su im svećenstvo i vjernici iz Staroga Grada i okolnih sela bili nakloni te su ih opskrbljivali svime potrebnim. Osim prinosa vjernika, smatrala je da su se mogle uzdržavati i vlastitim radom. Potom je dodala da je župniku Dola prihvatila pokrpati liturgijsko

⁴⁷ Usp. ZSVV, dne 28. VIII. 1945.

⁴⁸ Usp. SVU, br. 3/1946., Msgr. Kvirin Klement Bonefačić s. Česlavi Andreis, Split, 5. II. 1946.

⁴⁹ Usp. SVU, br. 15/1947.: S. Česlava Andreis msgr. Mihi Pušiću, Korčula, 2. X. 1947.; Msgr. Miho Pušić s. Česlavi Andreis, Hvar, 8. X. 1947.

⁵⁰ Usp. SVU, br. 12/1951.: S. Česlava Andreis msgr. Mihi Pušiću, Korčula, 28. II. 1951.; Msgr. Miho Pušić s. Piji Budrović, Hvar, 8. III. 1951.

⁵¹ Usp. AKSAČ, *Kronika kuće u Staromgradu(!)*, početak kronike bez datuma i paginacije (zapis s. Ksaverije Oreb).

ruho pa je zamolila da joj se zbog toga pošalje neka sestra za pomoć. U nastavku je kazala kako u mjestu ima starih gospođa koje nemaju nikoga svoga pa bi željele da ih sestre dvore u zamjenu za prikladnu nagradu. Smatrala je kako bi bilo dobro da se pošalje sestra koja bi ih dvorila, a svoje pismo je završila izražavajući nadu da bi se, uz Božju pomoć, u Starom Gradu lako moglo doći do vlastite kuće. Stoga je zamolila Vrhovno vijeće da osnuje filijalu u tom mjestu i da u međuvremenu pošalje sestru koja će živjeti s njom.⁵²

Vrhovno vijeće je potkraj ožujka 1958. raspravljalo o dopisu s. Pije i o njezinim molbama, ali je zaključilo da se filijalu u Starom Gradu ne može osnovati jer Kongregacija tamo nema svoju kuću, a nije se stiglo ni tražiti dopuštenje hvarškoga biskupa. Vrhovno vijeće je naglasilo kako ono u načelu nije protiv osnivanja filijale, ali to nije ostvarivo prije nego sestre dobiju vlastitu kuću. Napominjući da iz pisma s. Pije nije jasno kako bi dominikanke došle do vlastitoga doma u Starom Gradu, Vrhovno vijeće dodaje kako se na kupnju nekretnine ne može ni pomišljati, jer Kongregacija teškom mukom otplaćuje postojeće dugove te ne može stvarati novi dug zbog kupnje kuće u Starom Gradu. No, ukoliko sestre dobiju kuću, ne bi bilo prepreke za osnivanje filijale. Na kraju je zaključeno da će se kod s. Pije poslati jedna sestra vješta u šivanju, kako je to s. Pija i tražila.⁵³

Premda je njezina molba odbijena, s. Pija nije odustala od pokušaja da u rodnom mjestu osnuje novu filijalu sestara dominikanki. Nedvojbeno joj je ohrabrujuće zvučao stav Vrhovnoga vijeća da ono u načelu nije protiv toga te da bi to bilo moguće kad bi se riješilo stambeno pitanje. S. Pija to je shvatila kao zeleno svjetlo da se potruđi priskrbiti sestrama vlastitu kuću pa se potkraj 1958. dogovorila s Nikicom Vlahović i njezinom sestrom Dinom Vlahović udovom Franetović da će ih dominikanke dvoriti i uzdržavati do kraja života, a one će im zauzvrat ostaviti svoju kuću u Starom Gradu. Odobrenje za svoj dogovor zatražila je od Vrhovnoga vijeća Kongregacije, ali je ono 31. prosinca 1958. zaključilo da se *ni u kojem slučaju* ne mogu prihvatiti obveze koje je s. Pija navela glede uzdržavanja rečenih dviju starica, jer nema sredstava kojima bi se pokrili troškovi njihova uzdržavanja i eventualno drugih starica. Vrhovno vijeće je napomenulo i da, s obzirom na komunističke propise o nacionalizaciji te općenito neprijateljsko držanje vlasti prema Crkvi, nije trenutak za takav pothvat te nije moguće upustiti se u to što s. Pija predlaže. Stoga je Vrhovno vijeće s. Piji poručilo: *Pustimo za sada neka vrijeme rješava stvar, pa će se u buduće vidjeti kako će se sve skupa*

⁵² Usp. SVU, bez br. 1958., S. Pija Budrović Vrhovnom vijeću Kongregacije, Stari Grad, 7. III. 1958.

⁵³ Usp. SVU, br. 21/1958., S. Anđela Milinković s. Piji Budrović, Korčula, 10. IV. 1958.

razviti. - *Dakako, nijedna od savjetnica nije za to, da se te dvije starice prime na izdržavanje, pa makar i na račun tog da bi nam ostavile kuću.*⁵⁴

*Ne treba sumnjati da je s. Piju odgovor Vrhovnoga vijeća ražalostio, pa i razočarao, ali se ipak nije dala obeshrabriti. Iz sačuvanih vrela može se zaključiti da je, usprkos odluci Vrhovnoga vijeća, samoinicijativno nastavila dogovarati se sa sestrama Vlahović te je 2. veljače 1959. preuzela skrb za njih, a one su 11. veljače potpisale darovnicu kojom ostavljaju dominikankama svoju kuću u Starom Gradu u zamjenu za doživotno uzdržavanje i podvorbu. S. Pija i druga sestra koja je živjela s njom prenijele su u kuću sestara Vlahović i teško bolesnu staricu Miru Franetović, jer im je bilo nezgodno brinuti o tri starice na dvije adrese. Sve je dodatno otežavala činjenica da je u prizemlju kuće sestara Vlahović živio stanar koji nije želio iseliti, a na prvom katu bile su rečene starice pa su dominikanke i dalje morale u kući blizu crkvice sv. Roka prati odjeću i rubeninu te pripremati hranu i donositi je staricama. Jedna sestra je spavala kod starica, a jedna u kući blizu crkvice sv. Roka.*⁵⁵

Ostvarenje snova i prelazak u vječnost

Nadajući se utemeljenju filijale u Starom Gradu, s. Pija je u lipnju 1959., kao neformalna starješica, Vrhovnom zboru Kongregacije poslala izvještaj o svojoj dvočlanoj zajednici. Na početku je kazala: *Na slavu Božju i spas duša, a u vidu proširenja drage Kongregacije već par godina mislim i radim na tome kako da osnujem u Starom Gradu na Hvaru Kuću Providnosti Presvetog Ružarija ...* U nastavku kaže da bi svrha te filijale bila promicati pobožnosti presvetoga ružarija, katehizirati djecu, pomagati župniku u pastoralnom radu te dvoriti bolesnike po kućama i pripremati ih za primanje svetih sakramenata. Dodala je da bi se s vremenom, ako prilike dopuste, mogao u gradu osnovati dom za stare te nastavila: *Da ostvarim svoju nakanu puna pouzdanja u Božju providnost i u Kraljicu presvetog Ružarija, obratila sam se na razne osobe da me pomognu u mom potpovratu i nada me nije prevarila. Kada sam se najmanje nadala stigla mi je pomoć, a dvije starice su ostavile kuću koja vriedi preko dva milijuna. Sa sakupljenim sredstvima njihov sam uvjet mogla prihvatiti i one su obskrbljene pomoću dobroćinaca i Božje providnosti za dulje vremena, u koliko se Vrhovni Zbor odluči da osnuje kuću u Starom Gradu na Hvaru pod gornjim naslovom i ukoliko kuća*

⁵⁴ SVU, br. 60/1958., Vrhovno vijeće s. Piji Budrović, Korčula, 31. XII. 1958.

⁵⁵ Usp. AKSAČ, *Kronika kuće u Staromgradu(!)*, početak kronike bez datuma i paginacije (zapis s. Ksaverije Oreb).

*službeno bude otvorena. Uvjeren sam, da će Vrhovni Zbor uvaživši sve razloge službeno kuću otvoriti, da se djelo započeto Božjom providnošću i pod pokroviteljstvom Kraljice presvetog Ružarija nastavi na slavu Božju, spas duša, dobrobit Crkve, čast reda i naše drage Kongregacije.*⁵⁶

*Nakon Vrhovnoga zbora 1959. konačno je utemeljena filijala u Starom Gradu te su time ostvareni snovi s. Pije Budrović. Prvom starješicom nove filijale u listopadu te godine imenovana je s. Paulina Pitarević.*⁵⁷ *Premda s. Pija više nije bila formalno odgovorna za starogradsku zajednicu, ipak je starješica u svemu tražila njezin savjet i pomoć te uglavnom nije ništa poduzimala bez dogovora sa s. Pijom. Dapače, nerijetko joj je prepuštala inicijative i odlučivanje, što je posebno došlo do izražaja kod rješavanja za sestre nezgodne i jako teške situacije života na jednoj i skrbi za starice na drugoj adresi. Tek nakon što je spomenuti sporni stanar iselio iz kuće sestara Vlahović, moglo se pristupiti njezinu uređenju i adaptaciji kako bi bila prikladna za sestre. Pritom im je ususret izišla Mira Franetović za koju su brinule i koja im je malo prije smrti, u prosincu 1960., dopustila da prodaju njezinu kuću i dobivenim novcem uredi kuću u kojoj skrbe za starice. Potkraj kolovoza 1962. preminula je i Dina Franetović rođ. Vlahović, pa je dominikankama na brizi ostala još samo Nikica Vlahović.*⁵⁸

*Nakon što su uredile i adaptirale kuću sestara Vlahović, dominikanke su 23. rujna 1962. konačno u nju uselile. Nakon toga su u prizemlju, gdje je prije toga bila trgovina, uredile kapelu posvećenu Gospi Fatimskoj, a potom je s. Pija kupila jednu ruševinu uza sestrinsku kuću, jer su njezini prozori gledali na sestrinsko dvorište, pa je kupnjom osigurala sestrama privatnost.*⁵⁹ *Uređenje kuće i kapele iziskivalo je velike troškove. S. Pija ih je pokrila novcem zarađenim već spomenutom prodajom kuće Mire Franetović i prinosima dobročinitelja. Kako to nije dostajalo, zajednica se morala zadužiti, a dug je ubrzo isplaćen zahvaljujući Luciji Pakušić koja je iz Tacome u Texasu poslala s. Piji veliku svotu novca. Dapače, od poklonjenog novca napravljeni su još neki radovi u kući i kapeli, koju je 9. kolovoza 1963. blagoslovio pomoćni hvarski biskup Celestin Bezmalinović.*⁶⁰

⁵⁶ AKSAČ, Fascikl *Stari Grad na Hvaru*, S. Pija Budrović Vrhovnom zboru Kongregacije, Stari Grad, 18. VI. 1959.

⁵⁷ Usp. ZSVV, dne 7. X. 1959.

⁵⁸ Usp. AKSAČ, *Kronika kuće u Starogradu(!)*, početak kronike bez datuma i paginacije (zapis s. Ksaverije Oreb).

⁵⁹ Usp. *Isto*.

⁶⁰ Usp. AKSAČ, *Kronika kuće u Starogradu(!)*, nastavak kronike bez datuma i paginacije (zapis s. Konstance Kralj).

Veliku podršku i pomoć s. Piji je pružao i starogradski dominikanac dr. Frano Kovačević te njegova majka. Kovačević je jako želio da dominikanke dođu do vlastitoga doma u Starom Gradu i da ga prikladno urede pa se osobno angažirao kako bi pomogao s. Piji. Zahvaljujući mu za njegovu dobrotu i ljubav, s. Ksaverija Oreb piše da njegova majka potpomaže i nastavlja u svemu misiju svoga sina pa stoga i nju treba ubrojiti među dobročinitelje.⁶¹

No, sve poslove oko uređenja kuće i kupnje ruševine uz nju s. Pija je vodila nepokretna, s bolesničkoga kreveta, jer je u međuvremenu doživjela dva moždana udara.⁶² Komentirajući tu činjenicu, s. Ksaverija Oreb je zapisala: *Budnim i razboritim sudom prati i vodi sve. Najvažnije [je] što se puna pouzdanja i kršćanske vedrine pouzdaje u Boga. Svetim optimizmom gleda na sve. Daje odvažnost i onima koji neodlučno ali opravdano sustaju pred poteškoćama.⁶³*

Sestre su ubrzo preuzele ređenje starogradske župne crkve i vođenje crkvenoga pjevanja te su nastavile obilaziti bolesnike u gradu. Jedna od sestara koja je vodila crkveno pjevanje u Starom Gradu, s. Metoda Alajbeg, došla je na tu službu pred Božić 1962. godine. Prema vlastitom pripovijedanju, još nije bila vješta u sviranju, osobito ne u sviranju starogradskih napjeva. Odlazeći svirati u crkvu, pitala se kako će to proći. Povjerila se s. Piji koja ju je ohrabrila i obećala da će na svojoj bolesničkoj postelji moliti da sve dobro prođe. Nakon što je sve dobro prošlo, s. Metoda se vratila kući i poslala o tom obavijestiti s. Piju koja je za čitavo vrijeme trajanja liturgijskoga slavlja molila za s. Metodu. Ova zgoda jedan je od brojnih primjera zbog kojih je s. Pija ostavila iznimno pozitivan utisak na s. Metodu.⁶⁴ Svoje dojmove o njoj s. Metoda je u jednom intervjuu sažela u kratku rečenicu: Bila je divna žena.⁶⁵

Nekoliko godina nakon formalnoga utemeljenja, starigradsku filijalu je u kolovozu 1964. prvi put službeno pohodila časna majka Manes Karninčić. Nakon obavljene kanonske vizitacije, zapisala je: *Sestre su se dobro smjestile. Kuća je dosta trošna i treba popravaka. Kako je kuća nazvana „Dom Božje Providnosti Kraljice Presv. Ruzarija Majke Božje Fatimske“ - Božja će se Providnost pobrinuti, i već se brine, da se kuća polako uredi. Već se dosta i učinilo. (...) Sestre vrše*

⁶¹ Usp. Isto.

⁶² Usp. AKSAČ, *Kronika kuće u Staromgradu(!)*, početak kronike bez datuma i paginacije (zapis s. Ksaverije Oreb).

⁶³ Isto.

⁶⁴ Ove i neke druge detalje o s. P. Budrović autoru ovih redaka s. Metoda Alajbeg je osobno ispričala te joj srdačno zahvaljujem.

⁶⁵ Slavka Sente, Da se bolje upoznamo. S. Metoda Alajbeg, sa s. M. Alajbeg razgovarala s. S. Sente, *Ave Maria*, 3./2011, 59.

*svoje redovničke dužnosti - točne su na zajedničkoj molitvi - obavljaju redovito duh. vježbe. Preporučila sam ljubav, strpljivost, snažanje i potpomaganje jedna druge u svemu.*⁶⁶

Polagani razvoj filijale u Starom Gradu, praćen mnogim žrtvama, patnjama, osobnim pregaranjem i molitvama s. Pije, ali također njezinom snažnom vjerom i nadom, iznimno je veselio tu ostarjelu redovnicu. No, njezine su fizičke snage sve više slabile. Redovnica koja je velik dio života provela služeći bolesnima i nemoćnima, u starosti je teško oboljela i postala sasvim nemoćna. Podnosila je to stanje uzornom redovničkom strpljivošću⁶⁷ te je ususret smrti ovozemnoga života išla sasvim mirno i spokojno. Prema pripovijedanju s. Metode Alajbeg, s. Pija nimalo se nije bojala smrti. Otvoreno je govorila da umire te čak upućivala sestre kako će lijes s njezinim tijelom iznijeti iz kuće, a da pritom ne oštete tek uređenu unutrašnjost svoga doma. Nadahnuta čvrstom vjerom i nepokolebljivom nadom u život vječni, s. Pija je smrt očekivala kao osloboditeljicu od tjelesnih okova i kao vrata kroz koja mora proći da bi postignula cilj svojega života - blaženu vječnost.

Dominikanke su za s. Piju skrbile sestrinskom ljubavlju i brigom, a u posljednjim trenucima njezina života bio je uz nju i njezin brat, o. Dominik. Tješio ju je, hrabrio i molitvama ispratio njezinu dušu u vječnost. Okrijepljena svetim sakramentima, preminula je 10. kolovoza 1965., osam dana nakon 83. rođendana i četiri mjeseca prije 60. obljetnice redovničkoga oblačenja. Tijelo joj je položeno u grobnicu koju su dominikanke na starogradskom groblju baštinile od obitelji Franetović.⁶⁸

Zaključak

Stupivši 1905. u novoutemeljenu Kongregaciju sestara dominikanki sv. Anđela čuvara, s. Pija Budrović posvetila joj je šest desetljeća života i rada. S prvim sestrama gradila je novu Kongregaciju, prihvaćajući pritom premještaje i razne službe u duhu redovničkoga poslušna. Djelovala je u nekoliko samostana i filijala te velik dio života posvetila skrbi za siromašne starice i starce u domovima za siromahe u Trogiru, Korčuli i Zagrebu, zaraznim bolesnicima u splitskoj bolnici te malaričnoj i neuhranjenoj djeci u čiovskom lječilištu. Osobit trag ostavila je kao upraviteljica splitskoga Doma za služavke. U toj je ustanovi poput dobre majke skrbila za brojne djevojke koje su tražile zaposlenje u Splitu ili su bile

⁶⁶ AKSAČ, *Knjiga vizitacije Kuće Božje Providnosti Kraljice Sv. Krunice*, dne 26. VIII. 1964.

⁶⁷ AKSAČ, *Knjiga preminulih sestara 2, S. Pija Budrović*.

⁶⁸ Usp. Isto.

žrtve neljudskih postupaka svojih poslodavaca. Poslije Drugoga svjetskoga rata, u promijenjenim društvenim okolnostima i narušena zdravlja, došla je u rodno mjesto i godinama radila na otvaranju filijale u Starom Gradu. Unatoč brojnim problemima, preprekama i velikim zdravstvenim tegobama, nije se dala obeshrabiliti te je 1959. dočekala utemeljenje filijale u rodnom mjestu. Premda je za to upravo ona bila najzaslužnija, nije isticala svoje zasluge nego je sve pripisivala Providnosti Božjoj i zagovoru Kraljice Svete Krunice. Ostavila je uzoran primjer požrtvovne i samozatajne redovnice, osobe odane svojoj redovničkoj obitelji i predane služenju potrebnima te žene jake vjere i djelatne kršćanske ljubavi.

Pia Budrović

Ivan ARMANDA

**NUN PIJA BUDROVIĆ (1882 - 1965), THE FIRST DOMINICAN
SISTER OF THE CONGREGATION OF THE HOLY
GUARDIAN ANGELS FROM THE TOWN OF STARI GRAD**

Summary

Based on archival sources, this article describes a review of life and work of nun Pija Budrović (1882 - 1965), the first member of the Dominican sisters of the Congregation of the Holy Guardian Angels from the town of Stari Grad. By joining the newly founded Congregation in 1905, she spent the first years of monastic life in Šibenik and Korčula. She was taking care of poor elderly people in nursing homes in Trogir, Korčula and Hvar, she was nurturing infectious patients in Split and governing the monastery of St Martin in Split and branch of health resort for children with malaria and cachexia on Čiovo island. From 1930 to 1939 she was the first manageress of Home for maids in Split and at that position she showed a special motherly care for the girls who searched for employment as maids and for those who were treated unfairly by their employers. From 1946 she lived in her hometown and worked on establishing a branch in the town of Stari Grad, which eventually happened in 1959. From 1921 to 1931 she participated in managing the Congregation as an advisor in its Supreme council.

Keywords: Pija Budrović; the Dominican sisters; Home for maids in Split; Dominican sisters of the Congregation of the Holy Guardian Angels; Stari Grad